SVARTPRICKSJUKA PÅ VETE

Svartpricksjuka (eng. speckled leaf blotch) orsakas av svampen *Septoria tritici* (sexuellt stadium *Mycosphaerella graminicola*). Mottagliga sädesslag är framförallt vete och rågvete men även råg, havre och korn kan infekteras. Svampen kan dessutom infektera ett flertal andra gräs, t.ex. kvickrot, hundäxing, samt ven-, losta-, svingel- och gröearter.

Sjukdomen kan orsaka betydande skördeförluster i höstvete, speciellt under år med riklig nederbörd. Den ekonomiska betydelsen av svartpricksjuka anses har ökat under senare år.

Skadebild

Den primära infektionen sker under hösten och de första bladfläckarna kan eventuellt uppträda redan då. I regel syns dock tydliga symptom först på våren. Dessa fläckar är runda till ovala i formen och färgen är grå–gråbrun. Svampens pyknider sitter ytligt och syns som svarta prickar i rader mellan bladnerverna. De bladfläckar som bildas senare är mer långsträckta, ofta rektangulära till formen, brunaktiga och tenderar att växa mellan bladnerverna. Svartpricksjuka ses sällan på ax i Sverige.

Biologi

Den viktigaste smittkällan är infekterade skörderester på markytan. På halmrester ovan jord kan svampen överleva upp till 18 månader. En plöjning som resulterar i väl nedbrukade skörderester reducerar överlevnaden avsevärt. Den utsädesburna smittan är av mycket liten betydelse.

På infekterad stubb och halm i markytan bildas under höst och vår pyknider (sporhus). Vid regn pressas konidier (pyknosporer) ut ur pykniderna. Denna process kan upprepas om flera fuktiga perioder följer på varandra. Konidierna är långa och smala (40–70 x 1,5–2 µm). De utsöndras tillsammans med ett vitt–ofärgat slem och sprids med regnstänk i beståndet.

Tidiga vårsymptom av svartpricksjuka.

Angrepp av svartpricksjuka och bladfläcksjuka.

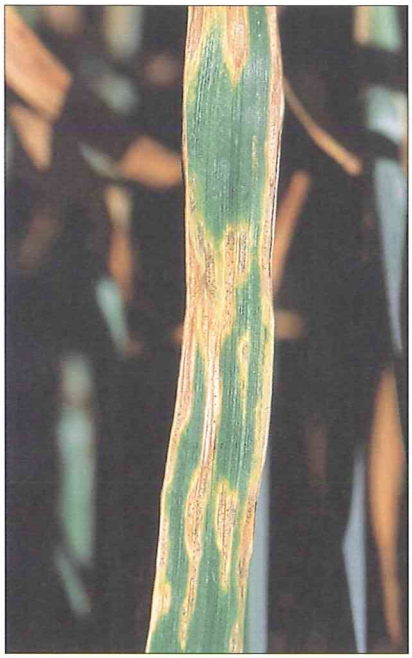

Sommarsymptom av svartpricksjuka.

För infektion krävs hög fuktighet som dock inte behöver vara kontinuerlig. Svampen tål upprepade upptorkningar utan att infektionsförmågan minskar drastiskt. Latensperioden, d.v.s. tiden från infektion till sporulering, är vid hög fuktighet ca 15 dagar vid svampens optimumtemperatur på 15–20 °C. Vid 5 °C är latensperioden ca 40 dagar.

Infektion sker via bladens klyvöppningar och pykniderna bildas i anslutning till dessa. Klyvöppningarna är arrangerade i rader mellan bladnerverna vilket gör att fläckarnas utbredning följer detta mönster, d.v.s. blir långsträckta och begränsas av bladnerverna.

Under perioden höst till tidig vår förekommer svampens sexuella stadium. Ascosporer utsöndras under fuktiga förhållanden från pseudothecier och kan spridas över stora avstånd med vindens hjälp. Förekomsten av svampens sexuella stadium och ascosporernas betydelse för svampens epidemiologi är inte känd under svenska förhållanden. Erfarenheter visar dock att angrepp ofta förekommer även i fält där förfrukten varit en icke mottaglig gröda, vilket tyder på att den långväga spridningen av svampens sexuella sporer kan ha stor betydelse.

Betydelse

Bladfläckar av svartpricksjuka är vanligt förekommande på de nedre bladen tidigt på säsongen. Svampen är starkt väderberoende och trivs under nederbördsrika förhållanden. Regn före, under och efter axgång ökar risken för starka angrepp och betydande skördeförluster. Under torra somrar hämmas svampens utveckling och dess inverkan på skörden blir mindre.

I södra Sverige är svartpricksjuka den dominerande sjukdomen av de s.k. bladfläcksvamparna dit också brunfläcksjuka och vetets bladfläcksjuka räknas. I Mellansverige har brunfläcksjuka och vetets bladfläcksjuka störst betydelse.

Förväxlingsrisker

Symptom på bladen kan förväxlas med brunfläcksjuka (*Stagonospora nodorum*), vetets bladfläcksjuka (*Drechslera tritici-repentis*) och s.k. fysiologiska bladfläckar. Se Faktablad 12 J respektive 90 J. Tidigt på våren kan eventuellt förväxling ske med symptom orsakade av bl.a. *Ascochyta* spp. Dessa svampar orsakar också fläckar med svarta prickar på vissnande blad.

Svartpricksjuka kan uppträda tillsammans med brunfläcksjuka och vetets bladfläcksjuka. Svamparna gynnas av samma slags väder. Svartpricksjuka har dock något lägre temperaturkrav än brunfläcksjuka och vetets bladfläcksjuka.

Motåtgärder

Växtföljd och jordbearbetning påverkar mängden konidier som kan spridas med regnstänk inom fältet. Väl nedplöjda växtrester efter en angripen vetegröda minskar avsevärt mängden inokulum i fältet.

Vid gynnsamma väderförhållanden för askosporbildning sker spridning av dessa sporer över stora områden. Växtföljden i enskilda fält är då ej avgörande för smittotrycket. Intensiteten i veteodlingen och vädret får istället störst betydelse för mängden smitta.

Väderleken är också den faktor som har störst betydelse för angreppsnivån men även exempelvis kvävetillgång och sortval kan inverka. God kvävetillgång gynnar svartpricksjuka, liksom övriga bladfläcksvampar. Risken för angrepp på flaggbladen ökar med kortare strå eftersom spridningsvägen blir kortare. Mognadstidpunkten påverkar också angreppets storlek – vid tidig avmognad är i allmänhet skördeökningen för en fungicidbehandling lägre än vid sen mognad. För aktuell bekämpningsrekommendation se Faktablad 1 J.

Litteratur

Lucas, J.A., Bowyer, P. & Anderson, H.M. (eds.) 1999. *Septoria* on cereals: a study of pathosystems. CABI Publishing, Oxon.

Text: Eva Twengström
SLU, Inst. för ekologi och
växtproduktionslära
Box 7043, 750 07 Uppsala

Foto: Peder Waern

Oktober 2001

Faktablad om växtskydd utges inom områdena Jordbruk och Trädgård.

Faktabladen kan beställas som årsabonnemang, komplett serie eller enstaka exemplar.

Eftertryck av denna publikation är förbjudet enligt lag. Den som vill mångfaldiga något av innehållet måste först få tillstånd från SLU. Tel: 018–67 23 47 (trädgård), tel: 018–67 26 53 (jordbruk), fax: 018–67 28 90. Adress: SLU, Box 7044, 750 07 Uppsala.

ISSN 1100-5025
© Sveriges lantbruksuniversitet

Ansvariga utgivare: Jordbruk: Roland Sigvald
Trädgård: Maj-Lis Pettersson

Redaktörer: Jordbruk: Eva Twengström
e-post: Eva.Twengstrom@evp.slu.se
Trädgård: Maj-Lis Pettersson
e-post:
Maj-Lis.Pettersson@entom.slu.se

Hemsida: http://www.tvs.slu.se/

Distribution: SLU Publikationstjänst
Box 7075, 750 07 Uppsala
Tel. 018–67 11 00
Fax. 018–67 35 00
e-post: publikationstjanst@slu.se